

which represent symbols of the communist era. A survey conducted by the author in July 2015 in Kharkov (sample quota, representing the adult population of Kharkov by sex and age. The sample consists of 600 respondents. An expected average sampling error is $\pm 3.2\%$). In connection with the objectives of the study three groups of respondents were allocated: youth (18–25 years old), middle-aged (26–60 years old), the older generation (older than 60 years). All respondents were residents of Kharkov. The aim of the study was to determine the attitude of citizens to names associated with historical figures of the Soviet era as a symbol of that era. Public opinion does not directly operate with the «things» and facts of social life, but with signs or symbols which represent them. There was a need to determine the degree of awareness of citizens about origin and semantic meaning of proposed place-names; peculiarity of perception of image-building features of a specific person by different age groups; clarify whether a place-name symbol of a certain epoch. Thus, the study of stance of citizens on place-names associated with historical figures of the Soviet era, show partial or total loss of their symbolic meaning. An attempt of hopping change of public consciousness by changing the character of the past, in our view, is a typical for communicative struggle of opposing semantic systems in order to create an image of a present day not only in citizen's thinking but for creation of a new, European image of the country.

Key words: urban space, urban environment, common senses, space symbols.

УДК 316.614:351

В. Л. Погрібна, доктор соціологічних наук, професор

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН: ЕПІСТЕМОЛОГІЧНІ ТА АКСІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ

Розглянуто особливості трактування сутності волонтерства як соціокультурного феномену, його ключові принципи й ознаки. Доводиться, що сьогодні актуалізується проблема визначення та аналізу політико-правових механізмів здійснення волонтерства в умовах кризового суспільства.

Ключові слова: волонтерство, волонтерська діяльність, інститути громадянського суспільства.

Актуальність проблеми. Волонтерство як соціокультурний феномен вивчається істориками, психологами, юристами, економістами, фахівцями

в галузі соціальної педагогіки, соціальної роботи, соціального менеджменту, соціальної психології й ін. Досліджуються педагогічні аспекти добровільної безкоштовної праці, її соціально-культурні технології й технології навчання, специфіка організації волонтерства серед підлітків і молоді як практики, що забезпечує успішність їх соціалізації. Включеність волонтерства в комплекс соціальної роботи, обговорювана в науковій літературі, обумовлена специфікою професійного поля, історичними передумовами виникнення й інституціоналізації цієї роботи, спільністю альтруїстичних підстав, що лежать як у її основі, так і в базових принципах волонтерства. При цьому часто акцентується трудовий підхід і економічні дослідження ефективності волонтерської праці, пов'язані з вивченням її функцій у суспільстві; вивчається мотивація волонтерства, що дозволяє виявляти його психологічні детермінанти.

Особливе місце в полідисциплінарному дослідженні волонтерства займає соціологічна наука та її окремі галузі. Для економічної соціології характерний розгляд його в контексті вивчення добродійності, розвитку меценатства, практик соціального партнерства. Ряд авторів глибоко досліджують функціонування й розвиток «третього сектору» в рамках становлення громадянського суспільства. У соціології праці розглядається добровольча праця, її зміст, характер, види, на індивідуально-особистісному рівні – мотивація й стимулювання розвитку особистих якостей волонтерів.

Складність проблеми, її міждисциплінарний характер актуалізують необхідність реалізації цілісного соціологічного дослідження волонтерства як соціокультурного феномену. Багато в чому це визначається тим, що волонтерство в масштабах окремих країн і на міжнародному рівні стало значимим феноменом. За даними досліджень, 12% дорослого населення 37 країн зайняті повний робочий день як добровольці. Це означає, що 20,8 млн осіб у світі працюють волонтерами й приносять щорічний внесок в економіку, який складає 400 млрд дол. США [1]. Отже, **метою** статті є визначення сутності волонтерства як соціального феномену і важливого інституту громадянського суспільства, особливостей його функціонування в умовах кризового соціуму.

Виклад основного матеріалу. Історично волонтерство існувало завжди, але набувало різних форм і видів суспільної діяльності, реалізовувалося в тих практиках, які були актуальні в ту або іншу історичну епоху. Елементи волонтерства можна виділити практично при будь-якому політичному ладі в соціально-економічних умовах, що різняться, однак тільки в громадянському суспільстві воно набуває визнаного статусу й активного розвитку. Не можна не підкреслити, що й саме волонтерство по своїй суті сприяє

становленню громадянського суспільства, закріпленню його інститутів, громадянській активності.

1863 р. вважається роком виникнення волонтерського руху у світі, коли Анрі Дюнан ініціював створення Комітету захисту поранених, пізніше переіменованого в Червоний Хрест. Принципами, сформульованими Анрі Дюнаном, і донині керуються волонтерські організації всього світу.

Волонтерська діяльність базується на таких принципах: добровільність і добродійність, законність, гуманність і гідність, спільність інтересів і рівність прав її учасників, гласність, відповідальність, конфіденційність.

14 вересня 1990 р. у Парижі на XI Всесвітній конференції Міжнародної асоціації добровольчих зусиль була прийнята Загальна декларація волонтерів, яка відбила основні цілі й принципи волонтерської діяльності. Волонтерство в Декларації визначається як «добровільний вибір, що відбиває особисті погляди й позиції, активна участь громадянина в житті людського співтовариства, яке сприяє поліпшенню якості життя, особистому вдосконалюванню й поглибленню солідарності, виражається, як правило, у спільній діяльності в рамках різного роду соціально значущих проєктів, сприяє реалізації основних людських потреб на шляху будівництва більш справедливого й мирного суспільства, сприяє більш збалансованому економічному й соціальному розвитку, створенню нових робочих місць і нових професій».

Волонтерству сьогодні приділяється роль фундамента громадянського суспільства. Фактично, так воно і є. Наведемо кілька цифр, що характеризують поширеність цього добровольчого руху у світі. У Франції 19% дорослого населення хоча б раз у житті брали участь у волонтерських акціях. Кожний третій німець є волонтером, присвячуючи роботі в добровольчих асоціаціях, проєктах і групах взаємодопомоги більше 15 годин на місяць. Близько 33% населення Ірландії є волонтерами. Загальна кількість часу, приділеного ними волонтерській діяльності, складає майже 100 робочих годин на рік. 72% населення названих країн вважає, що волонтери роблять те, що ніколи не може бути зроблене руками оплачуваних працівників. Досвід волонтерства в минулому також мають 26% японців, причому 48% з них переконані, що добровольча праця дуже корисна не тільки для суспільства в цілому, а є унікальною можливістю для одержання життєвого досвіду, сприяє особистісному зростанню. Втім значна поширеність цієї соціальної практики, на жаль, не супроводжується глибоким теоретичним аналізом феномену волонтерства як такого.

З точки зору лексичного значення понять «волонтерство» і «добровільництво» є синонімами. До того ж і у змістовному тлумаченні словникових визначень існує структурна єдність їх інтерпретації. Вони містять у собі

позначення спільності добровольців (або волонтерів), що реалізують певний вид діяльності, спрямованої на досягнення конкретних цілей і завдань. На основі аналізу низки словникових статей можна констатувати, що терміни «волонтерство» і «добровільництво» мають такі характеристики: 1) це є діяльність, якою актори (діячі) займаються за власним бажанням і самостійним вибором; 2) люди, що реалізують такого роду діяльність, не очікують будь-якої матеріальної винагороди за результати своєї праці; 3) ця діяльність виявляє ознаки інституціонально закріпленої.

Необхідно відзначити, що в історичному контексті спочатку «волонтерство» і «добровільництво» обмежувалися одним видом діяльності — військовою службою, надалі ареал діяльності волонтерів (добровольців) починає суттєво розширюватися, проникати до різних сфер соціальної взаємодії, насамперед сфери послуг. До середини XIX ст. розуміння добровільництва сполучається з основами християнського віровчення, ідеєю «служіння державі». У середині XX ст. суть поняття дещо змінюється і трансформується в ідею «служіння Батьківщині», до кінця XX ст. термінологічне значення добровільництва зміщується в бік соціальної підтримки й захисту. Але при цьому завжди мова йде про рівнозначність вживання понять «волонтерство» і «добровільництво». Це підтверджується і науковими публікаціями, в яких автори використовують ці поняття як синоніми. В принципі, ми також не наполягаємо на розведенні пропонованих категорій, однак пропонуємо зупинитися на вживанні терміна «волонтерство» унаслідок значно ширшої його міжнародної поширеності порівняно з «добровільництвом».

Аналіз більше 80 визначень, у яких знайшли своє відбиття погляди фахівців у галузі соціальної роботи, психології, культурології, педагогіки, юриспруденції виявив, що найчастіше волонтерство характеризується як діяльність. При цьому ключові акценти автори ставлять або на характеристиках суб'єкта та об'єкта цієї діяльності, її змісту, формах і методах, або на цілях і результатах. Так, американські дослідники Х. Анхер і Л. Саламон провели аналіз дефініцій волонтерства в різних країнах і довели, що англійський і американський концепт «volunteering», французький «volontariat», італійський «voluntariato», шведський «frivillig verksamhet» і німецький «ehrenamt», незважаючи на схожий переклад, мають різну історію виникнення й різне культурне й політичне значення. Проаналізувавши ряд дослідницьких робіт, вони дійшли висновку, що в Австралії й Великобританії волонтерство визначається як інститут громадянського суспільства, як громадський сектор, який відділений від держави й бізнесу. В інших країнах дослідники волонтерства, незважаючи на існуючі відмінності, у визначеннях

основний акцент роблять на суспільній користі від волонтерської діяльності [2, с. 5]. Дуже важливо, що в результаті крос-культурного аналізу була показана різниця у визначеннях волонтерства залежно від рівня його розгляду: міжнародного, національного, локального. З погляду вищезгаданих авторів, в основі всіх визначень волонтерства лежить значимість волонтерської праці, яка містить у собі комбінацію низки характеристик, а саме: вимір часу (зайнятість волонтера повний або неповний робочий день); економічний аспект (отримує волонтер оплату за свою роботу чи ні), соціальний аспект (волонтер працює в організації або самостійно) [2, с. 8]. Наприклад, часткова зайнятість без будь-якої оплати характеризує сутність визначень волонтерства в Європі й США; частково оплачувана зайнятість неповний робочий день характерна для трактувань волонтерства в багатьох країнах, що розвиваються. М. С. Шераден трактує волонтерство як «послуги, які надаються в організованій формі істотної участі й внеску в місцевому, національному або світовому співтоваристві, які визнаються й цінуються суспільством з мінімальною грошовою компенсацією для учасників» [3, с. 147].

Визнання в суспільстві соціокультурної цінності волонтерства є однією з найважливіших сутнісних характеристик, яка закріплюється у свідомості людей. Наприклад, концепт «volunteering» у мовній свідомості американців був досліджений методом асоціативного опитування американців. Було виявлено, що цінність волонтерської роботи для цієї нації полягає в спільних зусиллях на благо суспільства, проявляється в суб'єктивній оцінці цієї роботи як почесної (honorable) та такої, що вимагає певної самовіддачі і навичок (hardworking, qualified) [4, с. 74].

У дослідження західних науковців велика увага приділяється аналізу значущості волонтерства для самих волонтерів. Так, К. Бідерман відзначає: «Останнім часом у сфері волонтерської роботи у Великобританії виявилися значні зміни, зокрема, альтруїстська допомога іншим перейшла в добровільну, переконану активність, у якій власні інтереси сполучаються з допомогою іншим» [5, с. 39]. Таким чином, аксіологічний зміст волонтерства полягає в цінності цієї діяльності для самого волонтера, який співвідносить свої ідеї, переконання, можливості й потреби з потребами інших людей. Виділена особливість знаходить висвітлення в концептуальному підході, у рамках якого волонтерство розглядається як «зміст серйозного дозвілля» (термін канадського соціолога Р. Стеббінса), що має низку відмінних якостей, таких як: епізодична потреба продовжувати це заняття; можливість докладати зусиль, щоб зробити кар'єру, пережити важливі моменти, досягти цілей і брати участь у житті; спосіб задоволення духовних і матері-

альних потреб, пов'язаних із самореалізацією, духовним зростанням, самовираженням, відродженням або відновленням особистості, підвищенням самооцінки; унікальний дух, де центральним компонентом є груповий соціальний світ, який починає змінювати форму, коли аматори, захоплені певною діяльністю, протягом багатьох років спільно задовольняють істотні спільні інтереси [6, с. 66]. Безумовно, мова йде лише про одну з форм волонтерської діяльності, яка має регулярний характер, однак аксіологічний зміст для суб'єкта волонтерської праці тут залишається визначальним. Дослідники американського університету імені Д. Хопкінса, які більше 20 років вивчають волонтерську працю в усьому світі, визначають волонтерство «як комплекс заходів, як реалізований у вільний час від роботи без будь-якої грошової компенсації...» [7, с. 224].

З погляду європейських дослідників, «волонтерство — це сума дій, які громадяни здійснюють один для одного безоплатно із своєї доброї волі» [8, с. 7]. Визначальними тут є система взаємозалежних дій і громадянська взаємодія.

У визначеннях волонтерської діяльності західних науковців яскраво відчувається акцент на її соціальний й економічний ефект. З одного боку, він позначений як «...пробудження потенціалу членів суспільства для поліпшення якості їх життя» [9, с. 104], а з другого — виражається через визначення волонтерства «як одного з видів продуктивної діяльності... як праці, що додає цінність використанню товарів і послуг, чим підвищує суттєво свою ринкову вартість» [10, с. 694].

Російські дослідники розглядають волонтерство як форму суспільної благодійної діяльності, яку характеризує відсутність твердої регламентації й залучення широкого кола суб'єктів. Їхні типові визначення містять у собі чотири характеристики: 1) волонтерство як діяльнісна форма добродійності; 2) альтруїстична спрямованість діяльності без матеріальної вигоди, без примусу; 3) суб'єкт волонтерської діяльності мотивований гуманістичними цінностями; 4) об'єкт діяльності – соціальні групи, яким потрібна соціальна підтримка. І. В. Мерсіянова й Л. І. Якобсон характеризують «добровільництво (волонтерство) як безкорисливу індивідуальну або колективну діяльність на благо інших людей або суспільства, як різновид філантропічних практик» [11, с. 10]. Підкреслимо, що мова тут іде про діяльність як добродійність, як допомогу незаможним [12, с. 835]. Для російського підходу характерно також звуження поля волонтерства до сфери соціальної роботи. Автори часто зводять його визначення до альтруїстичного характеру діяльності, до прояву гуманності й милосердя. Л. Сікорська пише: «Ми розглядаємо волонтерство як форму соціального служіння, здійснюваного за

вільним волевиявленням громадян і спрямованого на безкорисливе надання соціальних послуг людям, їх підтримку, захист, особистісний розвиток» [13, с. 53]. Багато дослідників розглядають волонтерство як «добровольчу соціальну роботу». Отже, більшість визначень характеризуються акцентуацією процесуального характеру волонтерської діяльності; виділенням таких функцій, як спрямована соціалізація молоді, збереження й передача культурних цінностей, духовних традицій, а також позначенням ключових мотивів волонтерів, що мають альтруїстичний і разом з тим прагматичний характер. Резюмувати ці визначення можна таким судженням: ««Етос служіння», моральний борг, виражений у волонтерстві у комбінації із прагматичним цілеполяганням може приносити людині певне задоволення».

У сучасній науковій літературі також зустрічається позиція, згідно з якою добровільництво являє собою працю й у цьому сенсі не може розглядатися як дозвілля [14]. З такою точкою зору навряд чи можна погодитися, оскільки саме поняття «дозвілля» має різні трактування й в сучасному розумінні не обмежується тільки сферою розваг й задоволення. Головна ідея полягає в тому, що дозвілля здатне забезпечити стійке задоволення фізичних і духовних потреб кожної людини, чому значною мірою сприяє волонтерська діяльність у вільний час. Такою є показана вище позиція Р. А. Стеббінса, яку ми поділяємо.

Ще один цікавий підхід до визначення волонтерства дозволяє розглядати цей феномен через категорію професії як діяльності, яка характеризується специфічними навичками, знаннями й практиками [15]. При цьому виділяються істотні відмінності діяльності волонтерів, пов'язані з формуванням особливої ідеології, певної власної системи норм, свободою від обмежень, які є у професіоналів сфери соціальної роботи. В аналізі підходів до визначення волонтерства через професійну діяльність і діяльність, здійснювану у вільний час, об'єднуючим началом виступає реалізація трудової функції. Завдяки цій підставі проявляється ряд загальних характеристик волонтерства, суть яких відбиває категорія свободи. Мова йде про свободу вибору, свободу волевиявлення, свободу дій волонтерів. Особливо підкреслюється, що категорія свободи є ключовою для розуміння сутності добровольчої праці. Формування добровольчої праці тісно пов'язане зі звільненням праці від усіх видів примусу: соціального, економічного, адміністративно-правового, ідеологічного. Л. Кудринська у зв'язку з цим поділяє класичне розуміння свободи як усвідомленої соціальної необхідності. На її думку, свобода базується на самодостатності індивіда в матеріальній і духовній сфері [16]. Саме у волонтерстві вона має проявлятися не тільки щодо цілеполягання, але й щодо можливості її реалізації в об'єктно-предметній складовій діяльності.

Отже, порівнюючи наведені вище визначення волонтерства, можна виділити ряд істотних відмінностей. У визначеннях американських авторів, як правило, відсутнє уточнення об'єкта праці й конкретизація його результатів. На наш погляд, це пов'язано з тим, що волонтерські практики, які поширені у розвиненому громадянському суспільстві (культурі, спорті, політиці, реальному й віртуальному просторах) не потребують такого уточнення. В Україні та інших країнах, де громадянське суспільство ще тільки проходить процес свого становлення, волонтерство значно більшою мірою має спонтанний характер, результати волонтерської праці можуть бути пов'язані в часі з потребами різних соціальних груп «тут і зараз», а можуть бути орієнтовані на майбутнє. При цьому волонтерство здатне зачіпати інтереси як окремих людей, так і територіальних спільнот або навіть суспільства в цілому. Тому сутнісною характеристикою даного феномену в цьому контексті є соціальна значимість і позитивний характер діяльності.

Ще однією суттєвою відмінністю «західних» і «східних» трактувань волонтерства є розставлення пріоритетів його аксіологічних і соціальних змістів. Для «східних» науковців — представників країн, де громадянське суспільство тільки розбудовується, волонтерство детермінується його цінністю для соціуму в цілому, а для «західних» — цінністю для членів різних спільнот і самих волонтерів. Останні трактування базуються переважно на прагматизмі, тоді як їхні опоненти демонструють більш соціальний підхід до визначення волонтерства. Втім зазначені авторські позиції не тільки не суперечать, але й суттєво доповнюють одна одну, бо як ключові, сутнісні характеристики волонтерства цілком природно можна виділити й аксіологічний, і соціальний його змісти. Вони виходять із визнання об'єктивної значимості феномену для суспільства, суб'єктивного розуміння соціальної цінності волонтерської діяльності серед членів цієї соціальної спільноти, а також суб'єктивних оцінок самими волонтерами цінності діяльності через задоволення її процесом і результатами.

У рамках соціологічного дискурсу в науковій літературі найбільш представлені визначення волонтерства з позиції системного й діяльнісного підходів. Вважаємо це недостатнім за відсутності інституціонального підходу.

Волонтерство, безумовно, є важливим інститутом громадянського суспільства, який базується на принципах цілісності й органічної солідарності. Цей інститут має відповідну структуру, до якої входять: волонтерські спільноти різних організаційних форм; волонтерські практики; соціальні, економічні, політичні й культурні ресурси; легітимні норми й правила волонтерської діяльності на основі загальнолюдських і гуманістичних цінностей; традиції й зразки поведінки добровольців. Метою інституту волонтерства є сприяння ефективній реалізації соціальної політики, спрямованої на різно-

манітні соціальні групи суспільства, а також зміцнення солідарності всередині добровольчого руху. Але об'єктивні процеси (виділення фінансових коштів на розвиток волонтерства, формування ринку праці волонтерів, спроби централізації керування й контролю над розвитком волонтерства на міжнародному й національному рівнях і т. д.) створюють можливість виділення нового прояву досліджуваного феномену – «напівволонтерства», котре є дуже актуальним для процесу інституціоналізації волонтерства в соціумі, в якому громадянське суспільство ще перебуває на стадії формування. На нашу думку, поряд із сутнісними ознаками добровільності й безоплатності, в такому суспільстві значно актуалізується зовнішній соціальний контекст, що створює умови для вимушеного вибору діяльності з боку певної групи її суб'єктів. Тонка межа, що визначає в цьому випадку ключові характеристики волонтерства, базується на принципі усвідомленості зробленого вибору. В інших своїх проявах «напівволонтерство» пов'язане з появою й поширенням у повсякденних волонтерських практиках часткової матеріальної компенсації за результати праці. Крім цього, волонтери можуть працювати не у вільний від основної роботи час, а замість неї, якщо вони не мають постійного працевлаштування через проблеми на ринку праці.

Ми вважаємо, що поняття «напівволонтерство» повною мірою віддзеркалює суперечності, що виникають сьогодні в реальній практиці, а саме:

коли волонтерство зазнає зовнішнього стимулювання через активізацію міжнародних організацій і фондів, через прагнення держави до контролю над процесом розвитку цього явища;

коли сутнісне бажання «допомогти близькому», що йде від душі й серця, стикається з бюрократизацією й прагматизацією дій (наприклад, у реалізації технологій фандрайзингу) у процесі пошуку необхідних ресурсів;

коли до волонтерської діяльності залучаються люди з яскраво вираженою кримінальною мотивацією, а держава не має важелів (або бажання їх використовувати) протидії корупціоналізації цього руху.

Висновки. Отже, складність досліджуваного феномену демонструє цілу низку проблем, що потребують глибокого соціологічного аналізу. Очевидною є позитивна роль волонтерства як механізму підтримки соціального порядку; разом з тим вимагають свого дослідження не тільки його функціональні, але й дисфункціональні характеристики. Відомо, що в сучасній Україні формування інститутів громадянського суспільства йде досить складним шляхом. Ці труднощі виправдовують необхідність компаративного аналізу розвитку досліджуваного явища, його розгляд у системі загальносвітових і європейських тенденцій з метою виявлення специфіки прояву феномену на чотирьох рівнях: загальносвітовому (глобальному), державному, регіональному та місцевому.

Зараз у нас в країні волонтерство активно проходить стадію інституціо-налізації, що сприяє створенню її мережевої (організаційної, комунікаційної) формальної й неформальної структур. В той же час сама волонтерська діяльність за своєю суттю, формою й змістом все більше починає наближатися до професії, набуваючи її певних атрибутів і ознак, вимагаючи специфічних умінь, знань, навичок, необхідної спеціалізованої підготовки, створення стандартів діяльності, норм, правил тощо. Тому актуалізується проблема визначення та аналізу політико-правових механізмів здійснення волонтерства в умовах кризового суспільства.

Сьогодні більша частина українського волонтерського руху бере на себе ті функції держави, які з різних причин держава виконувати не може або відмовляється. Чи будуть українські волонтери працювати в такому режимі постійно (і чи повинні?), покаже час. Статистика волонтерства інших країн дає нам надію на те, що й для українського суспільства цей рух стане стилем життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Johns Hopkins University Office of News and Information, «Mapping Volunteer Work around the World: World's Labor Statisticians Adopt New Guidelines for Measuring Volunteering», News Release (2008, December 19) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.jhu.edu/news/home08/dec08/volunteer.html>.
2. Anheier H. K. Volunteering in cross-national perspective: Initial comparisons / H. K. Anheier, L. M. Salamon // Civil Society Working Paper 10. – 2001.
3. Devereux P. International Volunteers: Cheap help or transformational solidarity toward sustainable development / P. Devereux // Murdoch University, 2010.
4. Лисовская Т. А. Концепт volunteering в сознании американцев / Т. А. Лисовская // Вестн. ВГГУ. – 2010. – Т. 4. – № 2.
5. Бидерман К. Координация работы добровольцев и менеджмент волонтерских программ в Великобритании / К. Бидерман. – М., 1999.
6. Стеббинс Р. А. Свободное время: к оптимальному стилю досуга / Р. А. Стеббинс // Социол. исслед. – 2006. – № 7.
7. Salamon M. Measuring the economic value of volunteer work globally: concepts, Estimates, and a roadmap to the future / M. Salamon, S. Sokolowski, M. Haddock // Annals of Public and Cooperative Economics. – 2011. – Vol. 82. – № 3.
8. Involving of third country nationals in volunteering: final project report, 2006.
9. Beigbeder Y. The Role and Status of International Humanitarian Volunteers and Organisations: The Right and Duty to Humanitarian Assistance / Y. Beigbeder. – Dordrecht ; Boston, London : Martinus Nijhoff, 1991.
10. Wilson J. Toward an integrated theory of volunteer work / J. Wilson, M. Musick // American Sociological Review. – 1997. – Vol. 62.

11. Потенциал и пути развития филантропии в России / под ред. И. В. Мерсияновой, Л. И. Якобсона. – М. : Изд. дом Гос. ун-та ВШЭ, 2010.
12. Большой словарь иностранных слов. – М. : АСТ, 2003.
13. Сикорская Л. Е. Толерантность в представлениях молодых российских и немецких волонтеров социальной работы / Л. Е. Сикорская // Социол. исслед. – 2007. – № 9.
14. Мерсиянова И. В. Практики филантропии в России: вовлеченность и отношение к ним населения / И. В. Мерсиянова, Л. И. Якобсон. – М. : Изд. дом Гос. ун-та ВШЭ, 2009.
15. Клепикова А. А. Добровольцы благотворительной организации в государственном учреждении для людей с тяжелой инвалидностью: конструкты волонтерства и профессионализма / А. А. Клепикова // Журн. исслед. соц. политики. – 2011. – Т. 9. – № 3.
16. Кудринская П. А. Добровольческий труд: опыт теоретической реконструкции : дис. ... д-ра соц. наук / П. А. Кудринская. – М., 2006.

ВОЛОНТЕРСТВО КАК СОЦИОКУЛЬТУРНЫЙ ФЕНОМЕН: ЭПИСТЕМОЛОГИЧЕСКИЕ И АКСИОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ АНАЛИЗА

Погребная В. Л.

Рассмотрены особенности трактовки сущности волонтерства как социокультурного феномена, его ключевые принципы и признаки. Доказано, что сегодня актуализируется проблема анализа политико-правовых механизмов осуществления волонтерства в условиях кризисного социума.

Ключевые слова: волонтерство, волонтерская деятельность, институты гражданского общества.

VOLUNTEERING AS SOCIOCULTURAL PHENOMENON: EPISTEMOLOGICAL AND THE ACSIOLOGICAL ASPECTS OF ANALYSIS

Pogribna V. L.

In the article the feature of interpretation of essence of volunteering as the sociocultural phenomenon, his key principles and signs are examined.

Proved, that confession in society of sociocultural value of volunteering is one of the most important descriptions, that is fastened in consciousness of people. Comparing determinations volunteering that is offered to «western» and «east» scientific schools, an author distinguishes their differences. For the representatives of «east school» volunteering is determined by his value for society on the whole, and for representatives «western» – by a value for the members of different associations and volunteers. «Western» interpretations

are based mainly on pragmatism. Their opponents demonstrate more social going near determination of volunteering. The author of the article underlines that the indicated variants not only does not contradict but also substantially complement each other, because key descriptions of volunteering it is been and acsiological, and social his constituents. There is objective meaning fulness of the phenomenon forsociety, understanding of social value of volunteer activity among the members of this social association, and also subjective estimations by the volunteers of value of activity through satisfying with her process and results.

An author determines contradictions that arise up today in the real practice of volunteer activity in crisis society:

– when volunteering gets external stimulation through activation of international organizations and funds, and the state aspires to control above the process of development of this phenomenon;

– when a desire to «help a fellow creature», that goes from the soul hearts, runs into bureaucratization and pragmatic actions (for example, in realization of technologies of frandrysing) in the process of search of necessary resources;

– when to volunteer activity people are brought over with the brightly expressed criminal motivation, and the state does not have levers (or desires of them to use) of counteraction to penetration of corruption in this motion.

An author underlines that in modern Ukraine, forming of institutes of civil society goes a difficult enough way. These difficulties justify the necessity of comparative analysis of development of the investigated phenomenon, his consideration in the system of world and European tendencies with the purpose of exposure of specific of display of the phenomenon on four levels: world (global), state, regional and local.

Key words: volunteering, volunteering activity, institute of civil society.

УДК 316.334.22:331.108.38-053.81

К. С. Чучиліна, аспірантка

МОЛОДИЙ ФАХІВЕЦЬ У СУЧАСНОМУ СОЦІУМІ

Проаналізовано інтегральний потенціал макро- і мікрорівня у формуванні сучасного молодого фахівця. З позиції макрорівня розглянуто вплив соціального простору як середовища формування молодого фахівця і процеси трансформації, що визначають адаптацію до нових умов соціуму. З позиції мікрорівня розглядається категорія «життєвий світ», роль цінностей у формуванні особистості молодого фахівця.